

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 27. JULIJA (JULY 27), 1939
Subscription \$6.00 Yearly
STEV.—NUMBER 145
Cena lista je \$6.00
Entered as second-class matter January 16, 1928, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Japonska zaprla reko tujim ladjam in raztegnila blokado

Japonske avtoritete pravijo, da je bila akcija odredjena iz militarističnih razlogov. Demonstracije proti Veliki Britaniji se nadaljujejo kljub sklenitvi dogovora. Novi spopadi med ruskimi in japonskimi četami ob meji Zunanje Mongolije

TOKIO, 26. jul. — Japonska admiralijska komisija je danes pozvala japonske rezerviste v aktivno službo. Opazovalci pravijo, da je akcija povezana s konfliktom, ki se je razvil med Japonsko in Rusijo glede oljnih in rudniških interesov na otoku Sahalinu.

Hongkong, 26. jul. — Japonski konzul v Kantonu, glavem mestu južne Kitajske, je informiral vse tuje konzule, da bo reka Kanton zaprta vsem zunanjim ladjam. Blokada je bila odredjena iz militarističnih razlogov in se raztegnila tudi na mednarodno plovbo na otoku Sameenu in v Kantonu.

Ves pomorski promet med Hongkongom, angleško kolonijo, in Kantonom bo ustavljen. Nekatere krogove trdijo, da je bila blokada odredjena, ker se japonske čete pripravljajo na vojne operacije v okolici Kantaona in v obrežju province Kwangtung.

Akter v blokiranju angleških interesov v Tientsinu, Kitajska, bodo Japonci zastražili mostove na otoku Sameenu. Vsaka oseba, ki bo skušala priti ali oditi z otoka, se bo morala podvreči strogi preiskavi. Na otoku so uradi ameriških firm in konzulat.

Vzhodni dogovori, ki sta ga sklenili Anglija in Japonska, s katerimi se je prva obvezala, da ne bo ovirala japonskih operacij na tujem ozemlju, se demonstracije proti Veliki Britaniji nadaljujejo. Anglija je pričakovala, da bo dogovor ustavil demonstracije. Japonske avtoritete v Tientsinu so izjavile, da blokada angleške koncesije ne bo preklicana.

V Pekingu je po Japoncih konfirirana kitajska stranka in uradno svoje podružnice v provincah Samsi, Santung, Hopei in Šan, naj razširijo boj kot angleške blaga. Protibritanska propaganda je v razmahu v vseh kitajskih mestih in pokrajinah, kjer so zasedli Japonci.

Cungking, Kitajska, 26. jul. — General Kaišek, vrhovni poveljnik kitajske oborožene sile, je objavil Veliko Britanijo, ker je sklenila dogovor z Japonsko. Dejstvo je, da se je s tem postavila na stran Japonske in dejansko podprla japonske imperialiste. S tem si je nakopala sovraštvo pri podpisnikih pogodb deveterice, med katerimi je tudi Amerika. Japonci letalci so sinoči spet napadli Cungking z bombami. Te napade in ranile okrog 30 ljudi in zanele ogenj. Kitajsko poletje pravi, da je bilo eno japonsko letalo sestreljeno.

Sem dospelo poročilo, da je bil spopad med Rusi in Japonci ob meji Mandžurije in Zunanje Mongolije. Japonci so pričeli napadati ruske in mongolske čete z ozemlja ob reki Kalki.

Dr. Beneš izgubi češko državljanstvo

Reichenberg, Nemčija, 26. jul. — Dr. Edvard Beneš, bivši predsednik češkoslovske republike, bo izgubil češko državljanstvo na podlagi novega zakona. To vest je objavil list Die Zeit, glasilo Konrada Henleina, voditelja sudetskijh nacijske. Ta dalje pravi, da bodo tudi drugi Čehi, ki so pobegnili iz dežele v tujemstvo, kjer zdaj agitirajo proti nacijskemu "protektoratu" Češke in Moravske, izgubili državljanstvo pravice, njih imetje pa bo konfiscirano.

Murray brani Wagnerjev zakon

Kritika voditeljev Ameriške delavske federacije

Washington, D. C. — Philip Murray, podpredsednik Kongresa industrijskih organizacij, je pobil predlog voditeljev Ameriške delavske federacije glede amandiranja Wagnerjevega zakona, ki garantira delavcem pravico organiziranja in kolektivnega pogajanja. Murray je nastopil pred člani delavskega odbora nižje kongresne zbornice, ki vodi zaslišanje o amandiranju tega zakona.

"Ako bi bil Wagnerjev zakon sestavljen tako kot hočejo zdaj voditelji ADF, bi bila v jeklarški industriji splošna stavka, ko je unija CIO vodila organizatorično kampanjo," je dejal Murray. "Protiunijski delodajalci bi se poslužili prilike in skušali ustaviti razmah unijskega gibanja. Število stavk se bi bilo potrojilo v zadnjih letih."

Murray je orisal porast unijskega gibanja, odkar je Wagnerjev zakon stopil v veljavo. Ta je omogočil zmago industrijske demokracije nad avtokracijo.

"Kongres industrijskih organizacij je prispeval svoj delež za ojačanje ameriške demokracije," je rekel Murray. "Dolžnost nas vseh je, da preprečimo povratek dobe, v kateri je vladala industrijska avtokracija."

Murray je dalje rekel, da je kampanja ADF za revizijo Wagnerjevega zakona naperjena proti industrijskim unijam, ki korakajo vzporedno z industrijskim razvojem, in v prilog strokovnim unijam. "V Ameriki je dovolj prostora za slednje unije," je nadaljeval Murray, "toda ta prostor ni v industrijah masne produkcije. Mehanizacija industrijskega potiska bivaše dominantne strokovne organizacije iz ekonomskega življenja. Oni, ki zahtevajo amandiranje Wagnerjevega zakona, zasledujejo sebične namene. Pogotično hočejo delavce nazaj v dobo, ko federalni zakon še ni ščitil pravice do organiziranja in kolektivnega pogajanja. Napadi na Wagnerjev zakon s strani voditeljev Ameriške delavske federacije so dokaz, da delajo roka v roki s sovražniki organiziranega delavstva, ki bi radi uničili vse pridobitve, ki so jih delavci izvojevali v zadnjih letih."

Dr. Beneš izgubi češko državljanstvo

Reichenberg, Nemčija, 26. jul. — Dr. Edvard Beneš, bivši predsednik češkoslovske republike, bo izgubil češko državljanstvo na podlagi novega zakona. To vest je objavil list Die Zeit, glasilo Konrada Henleina, voditelja sudetskijh nacijske. Ta dalje pravi, da bodo tudi drugi Čehi, ki so pobegnili iz dežele v tujemstvo, kjer zdaj agitirajo proti nacijskemu "protektoratu" Češke in Moravske, izgubili državljanstvo pravice, njih imetje pa bo konfiscirano.

Odbor razkril brutalnost policije

Teroriziranje poljedelskih delavcev

Washington, D. C. — (FP) — Federalni delavski odbor je podal odlok, da se mora Grower-Shopper Vegetable Assn., Salinas, Cal., pogajati z unijo poljedelskih delavcev, včlanjeno v Kongresu industrijskih organizacij. Zaslišanje, ki ga je vodil reprezentant delavskega odbora, je razgalilo brutalnost policije, ki je v nekaterih slučajih mejila na sadizem, ko so delodajalci skušali preprečiti organiziranje delavcev.

Zadeva je prišla pred delavski odbor po krvavi stavki, v kateri je bilo več delavcev ubitih in ranjenih, ker so šli v boj za priznanje unije in izboljšanje pogojev. Organizacija je navedla pobojnike za razbijanje stavke in dobila na svojo stran okrajne avtoritete. To so mobilizirale policijo, da prepreči organiziranje delavcev.

Organizacija delodajalcev je upregla v svoj voz detektivsko firmo, kateri načeljuje Charles N. Watkins. Ta je vodila špijonažo med delavci. Pri zaslišanju pred reprezentantom federalnega delavskega odbora je prišla na dan evidenca, da so delodajalci potrošili veliko vsoto denarja, da uničijo unijo. Ustanovili so odbor državljanov, ki je pod pretezo vzdrževanja reda in miru teoriziral stavkarje.

Delodajalci so vodili tudi kampanjo med farmarji. Pozivali so jih, naj se jim pridružejo v boju proti uniji poljedelskih delavcev. V tem so deloma uspeli z ustanovitvijo organizacije Associated Farmers. Ta je pričela pritiskati na državno reliefno administracijo, naj odreče podporo stavkarjem. S to taktiko so razbili stavko, niso pa preprečili organiziranja delavcev. Borba za priznanje unije se je obnovila na vsej črti.

"Ne moremo si predstavljati bolj drastičnih korakov nego so bili oni, ki so jih podvelji voditelji Grower-Shopper Vegetable Assn., da zatrejo organiziranje poljedelskih delavcev," je rekel Murray. "Oni so odprto in z brutalno silo skušali ustaviti borbo za pravico kolektivnega pogajanja in s tem kršili Wagnerjev zakon."

Odlok med drugim določa popolno uposlitev vseh delavcev, ki so bili odpušteni zaradi unijskih aktivnosti.

Cikaški politik obsojen v zapor

Chicago, 26. jul. — Frank E. Konkowski, bivši mestni odbornik in Stephen Idzikowski, njegov politični zaveznik, sta bila obsojena v zapor od enega do petih let. Oba sta bila spoznana za kriva, da sta prodajala policijske in druge mestne službe in osleparila več oseb. Obsodbo je izrekel sodnik William J. Lindsay.

Arabci izpustili ameriškega pastora

Jeruzalem, Palestina, 26. jul. — Rev. Gerould Goldner, protestantski pastor iz Clevelanda, O., katerega so Arabci ugrabili zadnji teden, da dobijo odkupnino, je bil včeraj izpuščen, ko je bila plačana odkupnina v vsoti \$2500. Vrnil se je v Jeruzalem, kjer ga je sprejel njegov oče dr. Jacob Goldner.

Krvava delavska bitka v Indiani

Policija napadla pikete z bombami

Boonville, Ind., 26. jul. — Eden delavec je bil ubit, eden težko ranjen, šest je dobilo manjše poškodbe, več drugih pa je bilo tepenih v spopadu med unionisti in neunionisti, ki se je pričel v Millesburgu, kjer gradijo nov most. Člani krajevne unije Hod Carriers so zahtevali, da morajo delavci stopiti v unijo.

Okrajni šerif Gus Bracley je dejal, da je on ustrelil Johna Pilketo, člana unije, ampak to je storil v samoobrambi, ko so ga unionisti napadli. Drugi član unije, ki je bil obstreljen in so ga morali odpeljati v bolnišnico, je George Hammond.

Serif Barclay je sinoči aretiriral Johna Soucieja, organizatorja unije, na obtožbo hujšanja izredov. Soucie je priznal, da je bil on vodja unionistov v bitki. Soucie je bil izpuščen iz ječe proti poročtvu.

La Porte, Ind., 26. jul. — Štiri osebe so bile ranjene, ko je policija napadla s plinskimi bombami pikete, ki so oblegali tovarno La Porte Foundry Co. Naval je sledil, ko so skušali piketi preprečiti stavkovo vstop v tovarno. Stavko je oklicala unija livarskih delavcev, včlanjena v Ameriki delavski federaciji, ko je kompanija odbila zahtevo glede zvišanja mezde in skrajšanja delovnega tedna.

Prestrašeni Mehličani polnijo cerkve

Bojazan pred planetom Marsom

Guadalajara, Mehika, 26. jul. — Praznoverni Mehličani se bojijo, da prihaja konec sveta danes, ko je planet Mars prišel v bližino zemlje in da je to odgovorno tudi za val vročine, ki je zajel Mehiko.

Indijanci so se zatekli v cerkve, kjer molijo za rešitev, drugi pa reagirajo čakajo sodnega dne, ki je po njih mnenju blizu. Policija v Tlaquepaqueju je udrila v neko hišo, pred katero se je zbrala velika množica, ker je mislila, da se tam kuha protivladna zarota. V hiši je našla grupo 60 "čarovnikov", ki so vodili čudne obrede pred kupom človeških lobanj, kačami in mačkami.

Na policijski postaji so "čarovniki" povedali, da so imeli "konvencijo" in razpravljali o nevarnosti, ki čaka ljudi, ko bo Mars prišel bližje zemlji nego kdaj prej v zadnjih petnajstih letih. Nekateri so napovedali potrese, drugi pa konec sveta.

OBNOVA POGAJANJ S SOVJETSKO VLADO

Francija pošlje vojaško misijo v Moskvo

NOVI RUSKI PREDLOGI

Pariz, 26. jul. — Francoska vojaška misija pod vodstvom generala Doumenca, poveljnika armadnega zbora v Lillu in člana vojnega sveta, bo odpotovala v Moskvo prihodnji teden, kjer se bo sestala z ruskimi in angleškimi vojaškimi častniki. Krogi, ki imajo ozke zveze s francoskim zunanjim uradom, so naznanili obnovo pogajanj glede sklenitve militaristične in obrambne pogodbe z Rusijo.

Tu napovedujejo, da bo pogodba kmalu sklenjena. Predstavniki Rusije in Anglije so se zedinili glede osmih točk in o ostalih se razgovorji nadaljujejo. Sporno vprašanje je še ruska zahteva o angleški vojaški pomoči baltičnim državam, če jim bo pretela nevarnost agresije.

Francoski zunanji minister Georges Bonnet je včeraj konfiriral z angleškim poslanikom in francoskim poslanikom Corbinom, ki se je vrnil iz Londona v Pariz. Francoski diplomat je izjavil vlogi prijateljskih posredovalcev med Moskvo in Londonom. Glavni problem je, kako naj Velika Britanija, Francija in sovjetska Rusija izvajajo zagotovila o vzajemni vojaški pomoči v slučaju nove agresije nacijske Nemčije.

Paul Emile Naggiar, francoski poslanik v Moskvi, je informiral zunanjega ministra Bonneto o novih ruskih predlogih, katere je stavil Vekoslav Molotov, zunanji komisar. Iz tega sklepa, da se je sovjetska vlada uverila, da se je Velika Britanija v resnici odločila za ustavevitev ekspanzije nacijske Nemčije. Ona bo tudi poslala vojaško misijo v Moskvo, da pospeši pogajanja glede sklenitve vojaške zveze z Rusijo.

Sovjetska vojaška pomoč Poljski je problem, ki bo tudi prišel na dnevni red na konferenci v Moskvi. Tu pravijo, da bosta Poljska in Rumunija zastopani na konferenci. Vprašanje je, kakšno ceno bo postavila Rusija za vojaško pomoč tema državam.

Zlato polje odkrito v Mehiki

Nogales, Mehika, 26. jul. — Več tisoč mehiških kmetov je prišlo v Mesquite, malo vasi v dvajsetih prebivalci, ko je bilo v bližini odkrito zlato. Zlato polje je odkril Francisco Arballo in ljudje so takoj pričeli odhajati tja v trumah.

Domače vesti

Nov grob v starem kraju
Bon Air, Pa. — Joe Itidmar, član in tajnik društva 254 SN-PJ, je prejel vest, da je v Zuzemberku na Dolenjskem dne 22. junija umrl njegov oče Josip Itidmar, star 66 let. Pred tridesetimi leti je bival v Pittsburghu, Pa. V Ameriki zapušča sina in vnuka, v stari domovini pa ženo, štiri sinove in dve hčeri. — Joe Reiner, član društva 254 SN-PJ, je zadnje dni srečno prestal operacijo na herniji v Memorial bolnišnici. Članstvo mu želi hitrega okrevanja.

Clevelandski vesti

Cleveland. — John Oblak se je 24. julija zgrudil mrtev na tla pri delu, ko je barval hišo. Druge podrobnosti še niso znane. — Frank A. Turek, urednik Glasu SDZ, je te dni pustil službo in odšel za pomožnega urednika k Ameriški Domovini. Na njegovo mesto pri Glasu SDZ je odšel organizacije imenoval Lojzeta Rozmana.

Kritika angleške kupčije z Japonci

Trgovska zbornica napada Chamberlaina

London, 26. jul. — Opozicija proti angleško-japonskemu dogovoru se je pojavila v političnih in trgovskih krogih. Velika Britanija je z dogovorom priznala izredno stanje na Kitajskem in obljubila, da ne bo ovirala japonskih vojnih operacij proti Kitajski.

Ti krogi naglašajo, da je pakt očelil sentiment v prilogi izolaciji v Ameriki, zaeno pa je bil udarec Rooseveltu, ki je bil za to, da Amerika podpira takozvane demokracije v Evropi. Chamberlainovi politični nasprotniki trdijo, da Amerika ne more zaupati premierju.

Angleška trgovska zbornica v Sanghaju je naslovila oster protest Chamberlainu, v katerem mu očita, da je izdal angleške interese na Kitajskem in prelomil obljube Kitajski. S sklenitvijo pakta je priznal, da je japonska blokada angleške koncesije v Tientsinu upravičena. Trideset angleških firm v Tientsinu, glavem mestu kitajske province Santung, ki je pod japonsko kontrolo, je dobilo ukaz, da morajo zapreti svoje urade. Premier je kapituliral pred Japonsko in s tem izdal angleške interese na Kitajskem.

Klavniški delavci protestirajo

Lewis naznanil ustanovitev nove unije

Chicago, 26. jul. — Člani klavniške unije (CIO), ki je zaprla stavko proti Armour & Co., so včeraj demonstrirali v znak protesta, ker se družba ne hoče pogajati. Okrog tisoč delavcev se je zbralo pred klavnico te družbe.

V Chicago so dospeli reprezentantje federalnega delavskega departmanta, da aranžirajo konferenco med uradniki kompanije in voditelji unije. Slednja je apelirala na predsednika Roosevelta, naj poseže v spor in prisili kompanijo na pogajanja.

Washington, D. C., 26. jul. — John L. Lewis, predsednik Kongresa industrijskih organizacij, je včeraj naznanil invazijo stavbne industrije, s katero so tesno povezane unije Ameriške delavske federacije, in ustanovitev nove industrijske unije. V gradbeni industriji je uposlenih okrog 3,000,000 delavcev in te bo CIO skušal potegniti v svoj krog.

IZKLJUČITEV FALANGISTOV IZ ŠPANSKE VLADE

Generali se navdušujejo za vojaško diktaturo

POLITIČNI NEPOKOJ SE SIRI

Hendaye, Francija, 26. jul. — Sem dospelo poročilo se glasi, da je general Gonzalo Quilepo de Llano, bivši vrhovni poveljnik španske armade v Andaluziji, sugestiral generalu Francu, naj formira militaristični režim, da bo ta vladal državo in izključil falangiste (fašiste) iz vlade. On ima oporo pri več voditeljih nacionalistov in karlistov (monarhistov). Med temi so general Juan Yague, bivši poveljnik maroške armade, general Jose Solchaga in Andres Amado, finančni minister. Ti so predlagali izključitev falangistov iz vlade na konferenci s generalom Francom.

V Francijo dospela poročila pravijo, da so ti pozvali generala Francu, naj odstavi Ramona Senera, notranjega ministra. Sener je priznan vodja falangistov in propagira tesno zvezo s fašistično Italijo v zunanji zadevi. Iz poročil je razvidno, da se politični nepokoj razširja in položaj je bolj napet nego je bil kdaj prej, odkar je bila končana civilna vojna. General Franco se še ni odločil in ni znano, ali bo skušal zatreti opozicijo ali pa izliti kompromis.

Zdaj je bilo pojasnjeno, da je bil general Llano odstavljen kot poveljnik armade v Andaluziji, ker je javno oklofotal notranjega ministra Senerja, ko sta se sestala v Burgosu, v preprihu v zvezi s sporom med falangisti in karlisti.

Neko poročilo pravi, da je Francisco Gomez Jordana, zunanji minister, predložil resignacijo generalu Francu, katero pa slednji ni hotel sprejeti.

Organizatorična kampanja uspešna

Poročilo predstavnik unije

Lincoln, Neb. — (FP) — Električni delavci, ki niso imeli nobene organizacije, prihajajo v unijo v velikem številu. Tako pravi Robert Garrity, reprezentant in organizator mednarodne bratovščine elektrarskih delavcev, ki spada k Ameriški delavski federaciji.

"V zadnjih mesecih smo ustanovili 17 unij v raznih krajih države," je rekel Garrity. "Bratovščina, ki je imela pred organizatorično kampanjo samo sto članov v Nebraski, jih ima danes 2500."

Garrity je šel na delo, da organizira delavce pri Lincoln Telephone & Telegraph Co. Družba je takoj zagnala silen krik, da kampanja ograža penzijski sistem, ki ga je ustanovila za svoje uslužbenke.

Kampanja je bila dalje raztegnjena na delavce pri Iowa-Nebraska Light & Power Co. S tremi podružnicami te družbe je unija že sklenila pogodbe in zdaj se je pričela pogajati z Western Public Service Co., ki obratuje elektrarne v zapadnem delu države.

Ruski mornarični komisar Kuznetov opazuje manevre bojne mornarice na Črnem morju v bližini Odese.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LITRINNA SLOVENSKE NARODNE
POPOVNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina na Zdravne drave (loven Chicago) in Kanada
\$5.00 na leto, \$1.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago
in Cleveo \$1.50 na leto, \$0.75 na pol leta; na incontinento
\$0.00.Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cleveo \$1.50 per year,
foreign countries \$5.00 per year.Ona očena po dogovoru. — Količina knjig in nenaslovenih
glasov se ne vračajo. Količina literarne vsebine (artiki, po-
vsti, drame, pesni, itd.) se vračajo pošiljalci in v skladu
s to priloženo pošto.Advertising rates on agreement. — Manuscripts of commun-
ications and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom

PROSVETA

3057-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v sklopih na primer (July 31, 1938), poleg vsakega
listu na shodno pomeni, da vam je s tem datumom postila na-
slova. Zvezila je pravilno, da se vam list ne ustavi.

138

"Buuuuu-demokracija!"

V Clevelandu je bil shod, zbor ali seja ali karkoli je to bilo, ki ga je sklicalo domače delniško podjetje.

Neka stranka je prišla na to zborovanje dobro pripravljena, organizirana. Čim je človek, proti kateremu je bila stranka dobro organizirana, odprl usta, da bo nekaj povedal, je kakor na signal zadonelo po dvorani: Buuuuuuuuu! In po kratkem predisku: Buuuuuuuuu! Pa spet: Buuuuuuuuu! —

Razume se, da je v takšni situaciji vsako govorjenje nemogoče. Predsednik bi bil rad ustavil "buuuuumanje", a ni mogel storiti ničesar in moral je kapitulirati pred organiziranimi "buuuuumanjci".

To je ena slika resničnega dogodka med nami. Stvarni, resen komentar je zdaj na mestu, kajti razburjeni "duhovi" so se od takrat že nekoliko pomirili.

Podobno se dogaja med ameriški Hrvati. Med njimi prireja shode neki pustolovec, ki je na glas, da je fašist in lahko je. Večina njegovih shodov je razbitih na zgoraj omenjeni način — z "buuuuumanjem".

Znana stranka, ki je povsod pripravljena in organizirana, toliko časa "buuuuuma" in tuli, da je zborovanje flaska.

Mi ne zagovarjamo prizadetega člana iz Clevelanda, ki ima svoje napake, niti hrvaških fašistov, kajti fašizem sovražimo, kakor sovražimo vsak totalitarizem in terorizem; na drugi strani ne kažemo s pratom na nikogar med "buuuuumanjci", ki imajo tudi svoje napake. Vsi imamo svoje napake! Kdor nima napak — ni še rojen.

Danes obravnavamo le "buuuuumanje", pa naj se dogaja kjerkoli in od kogarkoli. Kaj "buuuuumanje" pomeni? Ali ne pomeni, da "buuuuumanjci" nimajo nobenega smisla za demokracijo? In baš oni element, ki se zadnje dve leti najbolj liže in sladka demokraciji — danes najbolj tuli "buuuu!"

Repekt do svobode govora je prvi dokaz, da je človek demokratičen in inteligenten. In to zahteva pristna demokracija! Ako ne da človeku prilike, da pove svoje, kakor ga lahko poobje s svojo besedo, če misli, da ni govoril resnice — si pogazil najelementarnejši princip demokracije in pokazal si, da nisi nič boljši kot so totalitarni teroristi.

Svoboda govora je pravica vseh odraslih ljudi, katerim sodiše še ni dokazano, da so kriminalci ali norci. Pravica! Kdor si domišlja, da je svoboda govora le privilegij neke skupine ali neke začasne večine, je zatiralec civilnih svobod. Če je govornik bedak, ga ni treba poslušati pa bo že nehal; če govornik kriminalno koga obrekuje ali hujšaka k zločinu, je odgovoren pred zakonom; če hoče kdo svobodo govora izrabiti sam proti sebi, naj ima to pravico.

Vsak osei lahko tuli "buuuu." Za to ni treba nobene izobrazbe. Le oni, ki mirno poslušajo svojega nasprotnika do konca, kakor ga zavrne s stvarnim argumentom, ako ga noče ignorirati, pokaže, da je izobražen in demokratičen! In takšnih ljudi nam je treba, če hočemo, da med nami res zavladava prava demokracija. "Buuuuumanje" dokazuje le to, da je razum odpovedal službo in na njegovo mesto so stopili primitivni instinkti iz otroških let.

Senat je odgovoren

Rooseveltova zahteva za odpravo embarga za orožje in strelivo v nevtralnem zakonu je bila pokopana v senatu za šest mesecev. Nasprotniki Roosevelta v senatu špekulirajo, da v teh šestih mesecih ne bo vojne v Evropi. Če pride vojna, bo senat nosil odgovornost, da jo je pomagal izvati, ker ni steril ničesar, da bi zagotovil pomoč v orožju in strelivu Angliji in Franciji.

Senator Borah, vodja opozicije proti reviziji ameriške nevtralnosti, je mirne vesti prevzel odgovornost. Na sestanku med vodilnimi senatorji in predsednikom Rooseveltom v Beli hiši pred nekaj dnevi je Borah malomarno odmahnil z roko, ko ga je Roosevelt skušal prepričati, da je nevarnost vojne v Evropi zelo velika baš v prihodnjih tednih. On ne verjame tega. In ko mu je Roosevelt namignil, da morda stopi pred ljudstvo, ki ima zadnjo besedo, je Borah suhoparno odgovoril, da on gre tudi lahko pred ljudstvo.

(Dalje v zadnji koloni.)

Glasovi iz
naselbin

Nekoliko o pikniku

Wilmerding, Pa. — Ker pošiljam šestmesečno naročnino na naš list Prosveto, naj mi bo dovoljeno, da nekoliko opišem naš skupni piknik osmih društev, ki se je vršil 9. julija. Na vsakem pikniku mora nekdo biti prvi in zadnji in ta sreča tudi meni večkrat zadene.

Kot omenjeno, je piknik priredilo osem društev. Bilo je seveda tudi osem nadzornikov, ki smo pazili, koliko smo vsega pripravili in druge podobne stvari. Opoldne smo bili že vsi na pikniku razen šestih janjcev, ki so se še gredli, prašiček pa je bil že tam. Kmalu opazim, da se temni in tudi nekaj kapljic je že padlo. V gruč nas je bilo kakih 30 in ta je dejal to, drugi ono. Jaz omenim, da so vsi veliki sodčki piva. Drugi in tretji pravi, da bo treba naroda, ako hočemo vse to "pod streho" spraviti. Odgovorim, da je to resnica, toda ne vem kako bo, ker slabo kaže in dež že skoraj pada.

K meni stopi neki Charlie, s katerim delava skupaj, in mi pravi: "Bogati, Kranjac, jeni ali ti boss?" Odgovorim, da ne, samo več posla imam nego oni. Pripomnim tudi, da ni treba Bogata preklinjati, ker nam že itak šibo kaže. Tony Rednak, ki je stal poleg, ga zagovarja, da on ne preklinja, marveč mi le pravi, da sem bogat. Seveda je bilo smešno.

Res se je popoldne naredilo lepo vreme. Narod je prihajal od vseh strani. Avtov je bilo toliko, da bi jih bilo težko prešteti. Bilo je poldesetih zvečer, ko narod kriči: Dajte nam piva ali kaj drugega! Letim na drugi konec. Nič janjkov ne prašička. Vse prazno. Veliko smo imeli, toda ako bi bili imeli dovolj, bi bilo vsako društvo napravilo še petak ali desetak več. Tako je vsako društvo dobilo v svojo blagajno 25 copakov, kar se za začetek že lepo sliši.

Na pikniku je bilo opaziti le vesele obraze. Par Irecv me je vprašalo, kdo ima ta piknik, ker je toliko naroda kot še nikoli prej na tistem prostoru. In veseli, prijazni ljudje in brez vsake sitnosti. Torej se želimo zahvaliti vsem, ki so prišli od blizu in daleč. Posebna hvala pa Martinu Kumerju in Blažu Prevcu iz Universal, ki sta me hotela zaliti, da se masčujeta nad menoj, ker nisem povabil Universalčanov, toda so vseeno prišli. Možaka, le pozabita, saj se bomo kmalu videli, če bom živ in zdrav.

Ker sem že pri piknikih, ki bodo kmalu pri kraju, naj omenim, da društvo Alojzija št. 31 priredi piknik na Church Hillu dne 13. avgusta. Prostor je Slovincem in Hrvatim v tej okolici dobro znan in naj omenjenega dne pridejo na piknik, ob priliki pa jim bomo vrnil. Pridejo naj predvsem oni, ki radi plešejo lepe polke in valčke, katere bo igral Joe Koračin iz Yukona s svojim orkestrom. On igra vsak ponedeljek in uredi ob 3. popoldne na radiopostaji WHJB v Greensburgu. Na njegovem programu večkrat slišimo tudi njegove estrice, ki zapojejo kakšno slo-

vensko pesem. Tako jih bomo slišali tudi na tem pikniku.

Na 20. julija sva s sinom obiskala Yukon, oziroma Koračino ve in Stihove na lepi farmi in seveda tudi Slovenski dom. Obema družinama se zahvalim za prijazno postrežbo, kakor tudi br. Severju, oskrbniku doma, s katerim sva imela prijazne pogovore in prejela tudi spominske knjižice.

Martin Hudale, 300.

Izlet milwaukee federacije

Milwaukee. — Naša federacija za južni Wisconsin ima že več let navado, da večkrat priredi kakšno važno zabavo, ki je članstvu v razvedrilo, organizaciji pa v finančno pomoč, katere sedaj zelo potrebujemo pri razvoju naših skupnih idej. Naše priredbe so vedno velikega pomena za vse članstvo SNPJ. Prvič zato, ker nudijo članstvu lepo priliko, da se med seboj spoznava, drugič se pa s pomočjo takih sestankov dvigamo kulturno do spoznanja resnice.

Mislím, da naše članstvo in naši prijatelji še niso pozabili lanskega piknika pri jezeru Army, marveč se ga še dobro spominjajo. Posebno ga ima v spominu mladina, ki je rajala od ranega jutra do pozne noči. Tudi mi starejši nismo vsega sklončali, kar smo mislili, ker nas je prehitro noč zalotila.

Torej vabim v imenu federacije naše stare in nove goste, članstvo in prijatelje na skupni izlet, ki bo prihodnje nedeljo, 30. julija, pri jezeru Denoon. Začeli bomo tam, kjer smo lani prenehali. V bratstvu in slogi bomo v zeleni naravi pod košati mi drevesi nadaljevali z našimi narodnimi popevkami, ki jih ni konca ne kraja.

Predvsem si zapomnite to, da imamo na razpolago štiri troke za transportacijo. Na severni strani bosta čakala dva pred dom predsednika društva Vijoličice, 2802 N. 38 st., dva pa na južni strani pred dvorano SST na W. National ave. Vsi štirje troki odpelejo točno ob 10. dopoldne proti West Allisu, kjer se bodo ustavili pred gostilno br. L. Bolskarja, 1309 S. 60 st. Bodite točni, če mogoče pol ure prej na mestu, da glede transportacije vse pravilno uredimo.

Dalje bodo vozili troki od SST ob 11. in ob 1. uri popoldne in se bodo ustavili v West Allisu na prej omenjenem prostoru. Vožnja stane v oba kraja 25c za odrasle, za otroke do 16. leta pa 10c.

Jezero Denoon je od mestne meje samo 18 milj. Je lep prostor za ribolov, kopanje in sploh za vsakega, ki ljubi zeleno naravo. Pripravljeni odbor je pridno na delu in je preskrbel vse potrebno, na primer Pinkovo gozdo, hladno in toplo prigrizek, raznovrstno pijačo in sladšice. Kuhinja bo pod vodstvom Josephine Slapnik in Helene Ambrozich. Vseeno pa vam priporočam, da vzamete nekoliko jestvin s sabo, ker nikdo ne ve, koliko časa bomo rajali in prepevali po kraani livadi.

Na programu bo več točk, ki nam bodo ostale v spominu. Predvsem se običajno zanima za tekmo med našimi žogometal-

Slavkujoci reifni delavci demonstrirajo pred mestno hišo v Seattlu, Wash.

ci, člani treh podpornih organizacij — SNPJ, JPZS in Lilije. Videli bomo tudi žogometalako skupino mladinskega krožka Violet Rays št. 18, ki je bila šele pred kratkim organizirana. Ti dečki bodo sedaj prvi nastopili. Ob dveh popoldne pa bo predsednik federacije br. Joe Vidmar razdelil nagrade vsem članom mladinskega oddelka. Zatorej apeliramo na starše, da pridete prihodnjo nedeljo s svojo mladino na federacijski piknik, da se vsi skupaj zabavamo pod praporom SNPJ.

Louis Ambrozich,
zapisnikar federacije.

Vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O. — V nedeljo, 23. julija, se je vršila ustanovna seja Slovenske nestrankarske progresivne delavske in izobraževalne zveze za okraj Belmont na farmi br. Josepha Skoffa. Navzočih je bilo blizu 30 zastopnikov različnih društev in klubov. Odbor za pravila je predložil 11 točk, katerim je bila na seji dana še ena točka, nakar so bile vse soglasno sprejete.

Pravila so delavsko-progresivna in odgovarjajo današnjemu času sprememb. Mlada generacija je bila dobro zastopana s strani angleško poslujočega društva 640 SNPJ. Reči moram, ako se bomo držali smernic in sprejetih pravil, bomo šli z duhom časa naprej. Seja je bila zelo konstruktivna. Seveda ne more prvega vsega na dnevni red prineesti, ampak mladi so bili zelo zainteresirani v to gibanje oziroma sejo. Šli so stoprocentno z dnevnim redom. In to je, kar šteje.

Prvič v zgodovini našega kraja smo imeli tako skupno diskuzijo, v katero so posegli tudi mladi. Led je prebit, vsaj meni se tako zdi, in mladina je z nami. To bi vsaj sodil, ako upoštevamo, da je izmed sedmih odbornikov pet iz mlade generacije. Glavni sklep in tudi večina točk se glasi, da mora ta zveza delovati v smislu naprednih delavskih principov.

V odbor so bili izvoljeni: Joseph Snoy, predsednik; Andy Kroop (Ceh), podpredsednik; Tony Strauss, tajnik-blagajnik; Henry Potnik, zapisnikar; Helen Strauss, Mary Kroflich in Frances Parks, nadzornice. Vsi so člani SNPJ, razen Andyja Kroopa.

Apeliramo na ostala društva v tem okrožju, da se pridružite tej

zvezi, da bomo skupno delovali za koristi nas vseh. Odbor bo po možnosti skušal obiskati društvene seje in raztolmačiti cilje in namene te organizacije. V resnici je težko delati v prid delavski stvari, ampak ako ne delaš, tudi ne bo uspeha. Naletiš na razne očitke. Ako si dober z osebo, boš prehlavljen, seveda ne v srcu, marveč hinavsko. Kakor hitro pa jim ni kaj prav, dasi so v zmoti, si pa vse, samo človek ne.

Pri volitvah uradnikov sem omenil, naj bi izvolili drugo osebo za predsednika mesto mene, ker bi imela več uspeha, toda so odglasovali enoglasno. Vidim torej, da imajo še zaupanje v mene in da nisem tako črn kot me nekateri tukaj prikazujejo. Vsakdo ve, ako agitira za Prosveto, gre naročnina Prosveti; ako razpečava Družinski kolektor in Majski glas, grede noveji njuni upravi. Ampak najvežem, ako te hočejo oblatiti, ni nobena stvar prenikotna. Ako so parkrat vzeli kolektor in Majski glas, ti sedaj trobijo, da so meni pomagali. Taka je izobrazba nekaterih. In poleg še pridenejo, da si — katoliški socialist, da te nikdo ne mara, oziroma vse sovražijo. Taka je njih logika.

Lahko bi rekel še več, toda naj za enkrat zadostuje. Žalostno je, ker se take stvari dogajajo, in to posebno v položaju, v kakršnem se zadnje čase nahajam. Vsak treznomislec človek se tega sramuje. Pregovor pravi, da ne veš, kaj boš jutri, dasi si danes lahko karkoli že. Toleranca je vedno na mestu in jaz se je tudi držim, dokler je mogoče. Ko pa je enkrat polno, mora iti tudi ven.

Članstvo obeh društev SNPJ, to je št. 13 in 640, se opozarja, da se udeležite prihodnje seje svojega društva, na kateri bomo razpravljali o programu za 35-letnico jednote, katero bomo skupno obhajali dne 28. oktobra. Kot poročajo, bodo šli pri društvu 640 s podvojeno silo na delo, da bo proslava čim bolj uspešna. Upamo, da bomo tudi pri društvu 13 storili svojo bratsko dolžnost v prid proslave.

V soboto zvečer sva z ženo in otroki kot običajno vsaki dan obiskala v bolnišnici hčerko Fredo. Ko je bilo konec obiska ob 8:30 in grem proti vhodu, prileti v bolnišnico moj sojed in pri mizi za informacije zahteva hitro pomoč, ker ima v avtu človeka, ki je bil pred nekaj minutami v avtni nesreči. Gremo ven in hitro ga vzamemo v operacijsko sobo, toda bil je že mrtev. Bil je poljske narodnosti, vsem tukaj poznani Paul Fraybuck. Ko je šel čez cesto v vas k našemu rojaku Modriku, je pridrvel avto in ga sunil s tako silo, da mu je polomilo noge, rebra in zvrta vrat. Bil je na mestu mrtev.

Tako se vrše neizogibno. Človek ni nikdar varen, bodisi če hodiš, se voziš ali pa si pri delu. Zato pa je potrebno, da spadamo k organizacijam kot je SNPJ, ki je ena najboljših in najbolj progresivnih podpornih ustanov v tej deželi. Bo treba v kampanjo, samo pisati ni dovolj. To bom tudi skušal, kakor hitro pride hčerka malo k sebi.

Joseph Snoy, 13.

Ali ste narotni na človeka Prosveto? Podpirajte svoj list!

Še nekaj vročih

Neki T. J. S. iz Clevelanda — se obrekuje v komunističnem listu ob Prosveto, češ da Spolerjev dopis ni bil priobčen. Prosveta ne preobčuje ničesar iz Hearstovih virov! Če bi Prosveta objavila Spolerjev dopis, bi morda se hotel, da ponatisne njegovo sliko iz Hearstovega Sun-Telegrapha!

Hearstovi komunisti (Spolerjeva slika v Hearstovem listu!) okoli Napreja v Pittsburghu nimajo nobene besede, nobenega pojasnila, zakaj so dali v Hearstovemu listu naslikati svoje in druge voditelje "dneva", zakaj je Hearst delal reklamo za njihov "dan" in zakaj so in Hearstovega lista posneli glavni naslov za svoje poročilo o "dnevu". Nobenega pojasnila. Kakor da jim je sapa zastala! — Kljub tem imajo "guts" trditi še vedno, da v Prosveti najdejo mnogokrat ponatisi iz Hearstovega vira. Tega so zmogljive le propalice, ki so se tako navajene laganja, da ne znajo več ločiti resnice od laži.

Neki "turist", ki piše v imenu Vitkoviča, nudi le eno in silno mizerno pojasnilo — da je Sun-Telegraph res Hearstov list, da ga je treba bojkotirati in da je reakcionarna čunja. That's all! Park, v katerem so naprejevali hearstovci "dnevovali", je pa javen prostor, v katerem se lahko razpečava vsak list! Ampak naprejevalci takrat Hearsta niso bojkotirali! Čemu — ko pa je bila v Hearstovem listu na naslovni strani slika komunista Spolerja s smehljajočim obrazom? Čemu — ko pa je imel Hearstov list na naslovni strani delež reklamo za "dan", ki so ga aranžirali naprejevalci? Dvojna komunistična morala? You bet! Namen posvečuje sredstva? You bet! Na zliku prilijžnjena beseda, v žepu pa figa? You bet! —

Čujte in strmite! Naprejevalci, ki so se dali "namalati" v Hearstovemu listu, niso s tem nič degradirali sebe, niti niso pittsburskega "dneva" ne onih rojakov s člani SNPJ vred, ki se jih preblufali za svoj "dan" — ampak rojake in člani SNPJ je degradiral Molek, degradiral jih je Prosveta, ker je pribila dejstvo, kako naprejevalci vedno podkajajo Hearsta drugim, sami so se ga pa zdaj odklenili z obema rokama! Oni niso storili nič slabega, ampak Prosveta je storila zločin, ker ne molči o njihovih faktstvih, njihovem licemerstvu, dvoobraznosti in njihovi najnikotnejši neznačajnosti! — Tako so falotski, da namigujejo, da Zornik ni pisal o razpečavanju Hearstovega dnevnika na njegovem "dnevu" — pač pa si je to Molek mislil! Toda debela reklama in široka slika na prvi strani Hearstovega lista se ne da izbristati; to ostane dokaz za stalno.

Po isti pasji logiki, po kateri je naprejecem Hearstov Pittsburgh Sun-Telegraph "reakcionarna čunja" in v isti sapi posoda za njihovo reklamo in slike (Spoler), po isti pasji logiki jim je tudi uredništvo Prosvete istovestno s predsedništvom Združenih držav. Pro se lahko primerja z drugim in drugo s prvim! Za počit! Ali naj naprejecem pokličemo v spomin nekaj eksperimentaljev smrdečih komunistične gnojnice, ki so jo brizgali na predsednika Roosevelta od leta 1932 do 1936, dokler ni Roosevelt drugi kandidiral? Nične ni tako nesramno napadal in blatil Roosevelta v oseh letih kot so ga ameriški komunistični listi, mi katerimi je bil tudi hrvaški Radnik, katerega so urejevali isti ljudje, ki danes urejujejo Radniški Glasnik. Ali naj ponovno približemo, kako so komunisti dosledni in pošteni? Mi nismo Roosevelta nikdar napadli, niti ga ne bomo, pa če bo desetkrat izvoljen — bomo pa stvarno kritizirali njegovo kapitalistično politiko kot smo doslej.

Ali bomo zamenjali poročila v Amerikanskem Slovincu glede katoliškega plati pittsburskega "dneva"? Ali nimajo župnik Kebe, John Deeman, dr. Arh in drugi več nič kredita pri glasilu katoliških Slovincov?

Komunisti in nacisti se poslužujejo ene iste (pasje) logike. Pri prvih je vsakdo, ki biča Stalinov barbarizem, v službi hitlerjastva, pri drugih je pa vsakdo, ki biča Hitlerjev barbarizem, v službi stalinovcev (glede našega imamo dokaz črno na belem). Ker pa njega imamo pameti nemogoče, da bi kdo bil je po zdravi pameti nemogoče, da bi ubila oboje, čeprav biča oba barbarizma — je neizogibno, da je ta "logika" ničeva, da ubija samo sebe in pa pametnih ljudi pomeni velik — nič!

Kako čistiš zrcalo

Pogosto se jeziš na nejasno zrcalo, vendar pa ne pomisliš, da tudi zrcalo terja posebno nego.

Pred vsem moraš vedeti, da ne prenese ostrih toplinskih izprememb. Prav tako mu škodujeta prevroče sonce in vlaga. Z zrcala je treba vsak dan obrisati prah in ga zločiti. Najmanj enkrat na teden ga je treba obrisati s krpo, namočeno v alkohol ali pa raztopino salnamo-kovca in do suhega obrisati. Madeže zvečine lahko odstraniš s kafirnim alkoholom. Če se je obloga odkrutila, jo najprej očisti s bencinom, potem pa zalepi s staniolnim papirjem.

(Dalje in prve kolone.)

Situacija je približno takšna kot je bila pred dvajsetimi leti, ko je Borah uspešno pobel Wilsona in vstop Amerike v Ligo narodov. Ampak situacija v Evropi je danes drugačna.

Kopija obvestila, ki je bilo poslano tisočem reifnih delavcev, da so odpušteni.

ovice starega kraja

venije

med z visoke češnje
Primskovo, 6. julija.

dopolniti smo pokopa-
nem pokopališču na
32-letnega Vidga-
rojca, posestnikovega
poljan. V ponedeljek se
ljubljani, ker bi moral
nastopiti zapor v Ljub-
ljani, se je glasila na sti-
lo, ker je bil hranil doma
na ponarejanje denarja.
Imamo imamo daleč
znane češnje. Tudi Vi-
dga rojca je bil več
okrog hiše. Ko se je
dejal, poslednjič na češnji in
na slovo nazobal slad-
ko. Se ti ne zgodi nesre-
če posvarila sestra. Loj-
zeta, da se ji ni treba
ker se spozna na pleza-
revju. Sestra je odšla
nat.

drugo jutro Vidga-
rojca, Lojzeta ni bilo ni-
strahu so obšli domoči-
ja za čebelnjakom našli
sežnega in krvavega.
bil nezvesten. Brž so
mrzlo vodo, ga obliili in
ili na čelo in žile hladne
Uspelo jim je, da so
mili k zavesti. V Stično
šli po zdravnika dr.
Toda ko je dospel dr.
Poljane, je bil nesreč-
ni že v zadnjih izdih-

trtjo je Lojze povedal,
zatekla nesreča. Sple-
narijo češnje. Ko je
nesreči preveč na robu
je veja odkrnila in
daril ob tla. Padec je
soden, da si je pretrgal
tu in pretresel možga-

vse pomiluje zaradi
smrti. Lojze je bil do-
ja je postal ržev slabe
Bilo je pred meseci, ko
tril na Dolenskem po-
petješaki. Orožniki
iskali sledov in izvede-
sumljivi že nekajkrat
Vidga rojca, ki stoji
mem v primskovski fa-
li so hišno preiskavo
sen kovčeg, ki je imel
Na vrhu je bilo ne-
v, v vmesnem prostoru
li kalupe za odliivanje
lov. Fant je sicer tr-
je izročil pripravo za
je denarja edine izmed
nancav iz doline. To pa
magalo. Njega in nje-
so potem aretirali
čili v sodne zapore.

je pri preiskavi zatre-
ni ponarenil nobenega
la, obtožnica pa je tr-
bili najdeni krivi nro-
na na zaplenjenih mo-
govni prijatelji in znan-
repičani, da je postal
rtev usodnega naključ-
hranil svojim neposte-
tem pripomočke za po-
denarja. Lojzeta in
domaćina na Poljanah
ali prav zato, ker leži v

je obsodilo Lojzeta na
ce ječe. Ta obsodba je
jo grizla, da se mu je
nala skrb pred zaporom
za krivičnega zaporca. Zda-
rečni padec obvaroval
kazni.

er izročen sodišču

Ljubljana, 6. jul.

minalnemu oddelku poli-
rave so večer zaklju-
kavo proti 26letnemu
Jakobu Jagru, ki je bil
zaradi zagotne smrti
hartigerjeve, in ga iz-
kluči.

avi pa doslej vendar ni
obiti jasno sliko dogo-
se odigrali pred smrti-
nega dekleta. Jager je
bil, da bi bil sploh v kak-
tragičnem dogodkom,
jeval, da v nedeljo zve-
ni z Marijo ostal v so-
je je svoje izpovedi
v tem smislu, da sta
klenila oditi v smrt. O-
sta z bencinom polila
smrtelniku in ga zažga-
2. pomoči pa se je zbu-
sko in na ta način sa-

mega sebe rešil, nato pa je do
jutra ostal ob mrtvem dekletu.
Zjutraj je sobo zaklenil, vzel
ključ s seboj in se odpeljal na
svoj dom v Rogoško Slatino,
kjer je svojem očimu pripove-
doval o vsem. Očim mu je sve-
toval, naj se takoj vrne v Ljub-
ljano in zadevo prijavi policiji.
Fant se je v resnici odpeljal na-
zaj, a s kolodvora ni odšel na po-
licijo, temveč na svoje stanova-
nje v Gledališki ulici 7, kjer je
noč lepo prespal. Šele v torek ob
10. se je oglasil na policiji. Na
vprašanje, zakaj ni takoj, ko je
našel mrtvo Marijo, obvestil lju-
di v hiši in zakaj je tako dolgo
odlašal svojo pot na policijo, Ja-
ger ni vedel odgovora.

Kakor je preiskava še ugotov-
vila, je na večer pred Marijino
smrtjo prinesel v sobo poldrugi
liter bermeta, močnega vina, s
katerim se je nesrečna Marija,
nevajena pijače, do nezvesti o-
pila. Dobrišen del tragedije Ma-
rije Palhartigerjeve izvira brez-
dvoma od tód, ker je Jagru zau-
pala, da se ji oglašate dete pod
srcem.

Jesenice so zagrnjene
v prah in dim

Jesenice, 7. julija.

Letoviščarska sezona je v pol-
nem razmahu. Po glavnih ce-
stah drvi vsak dan po več sto av-
tomobilov in motokotlov po Gor-
nji Savski dolini. Med njimi so
težki avtobusi, elegantne limuzi-
ne, a tudi stare škatle, ki že da-
vno spadajo v staro železo. Mo-
torna vozila, ki drče skoraj te-
sno drugo za drugim, dvigajo
tak prah, da soferji komaj vidi-
jo cesto pred seboj.

V tem silnem avtomobilskem
prometu se vidi prav smešna na-
ša cestna škroplilnica, ki izhaja
menda še iz predpotopne dobe.
Škroplilnica, ki jo počasi vlečeta
dva pohlevna konjiča, ki kljub
priganjanju voznika celo dopolne
komaj premerita razbeljeno
cesto od enega konca mesta do
dr drugega, bi morali poslati v me-
stni muzej ali pa prodati kot staro
železo.

O stanju naših cest in o dimu
in prahu se je že mnogo govorilo
in pisalo. Jesenice so postale
slavne zaradi slabih cest in ne-
znosnega prahu, s kakršnim se
ne more pomeriti menda nobeno
drugo mesto na evropski celinii.

Ob glavnih cestah so drevesa
vsa bela in pobešajo veje pod de-
belo plastjo prahu. Vsa okna
obcestnih hiš morajo biti tudi v
največji poletni vročini zaprta.
Gorje gospodinji, ki jih odpre ali
pozabi zapreti! V teku ene ure
je vse stanovanje tako zadimlje-
no in zaprašeno, da po parketu
lahko pišemo s prsti.

Ljudje hodijo beli kakor mli-
narji po cestah. Sadje gineva,
in če ga operiš v čisti vodi, se
voda spremeni v tekočino, ki
spominja na prežganko in obaro,
s kakršno so nas krmili za časa
velike vojne.

Neznosni prah pa ima tudi
hude posledice v pogledu zdrav-
ja občanov. Dognano je, da pri-
bližno četrtnina vsega prebival-
stva boleha za bronhijalnim ka-
tarom. V revirju se močno širi-
jo bolezni na pljučih, v nosu in
grlu. Vedno več je bolnikov, ki
imajo huda očesna vnetja, ker
jim veter zanaša prah v oči.

Jesenice so samostojna zdrav-
stvena občina. Radovedni smo,

kaj poreče k temu mestno zdrav-
stveno oblastvo, ki mora imeti
v takih primerih prvo in odlično
besedo. Skrb za zdravje občanov
bi morala biti najbolj upošteva-
na in bi morali pri tem pasti vsi
drugi oziri, čeprav bi bilo to zve-
zano z velikimi stroški.

Občini Jesenice in Koroška
Bela imata dobro urejeno občins-
ko gospodarstvo in izdatne fi-
nančne vire. Proračun jeseniš-
ke občine za leto 1939-40 znaša
okoli tri milijone 300.000 din,
proračun občine Koroške Bele
pa približno polovico manj. Če bi
jeseniška občina povišala prora-
čun le za 4%, bi si s tem denar-
jem lahko nabavilo moderen
škroplilni avto. Če bi pa obe ob-
čini skupaj nabavili tak avto, bi
se proračun obeh občin povišal le
za picle 3%. Škroplilni avto bi
dnevno lahko večkrat škroplil in
ohladi ceste od spodnjega konca
občine Koroške Bele do zgornje-
ga konca Hrušice. Vsi občani za
trdno pričakujejo, da bodo občins-
ki možje vsaj v bodoči letni pra-
čun mestne občine vnesli pri-
merno postavko za nabavo škro-
pilnega avta.

Požar je uničil tri zidanice

Sv. Križ, 7. jul.

Okrog Sv. Križa nad Litijo se
začenjajo prvi dolenski vinogradi
in so najboljši oni v Morav-
ski gori, kjer imajo svoje vino-
grade tudi mnogi ljubljancani
poleg prebivalcev iz okoliških
krajev.

Ono noč so opazili, da v Mo-
ravski gori gori in iz vasi so hi-
tele prebivalci na pomoč. Prišli
so tudi orožniki. Pomagati pa
ni bilo mogoče in je oženj kma-
lu uničil s slamo krite zidanice
posestnikov Obahe, Grčarja in
Omahovca. Vsi trije gospodarji
so oškodovani za večjo vsoto,
ker jim je zbolelo tudi različno
vinogradniško orodje.

Orožniki so takoj uvedli pre-
iskavo in od raznih strani so si-
šali, da so bili dan pred požarom
v okolici cigani. Sum na cigane
je valil tudi pogorele Obahe, ki
pa je orožnikom postal sumljiv,
ko so sišli, da je zvečer pred
nesrečo iz svoje zidanice odne-
sel orodje in razne druge pred-
mete ter vse to shranil pri ne-
kem sosedu. Pri tem mu je po-
mogala žena in sta bila oba are-
tirana.

Iz Primorja

Hrbtenico si je zlomil

Trst, julija 1939.—V ladje-
delnici sv. Marka se je pretekle-
ga tedna zgodila težka nesreča.
32-letni delavec Andrej Novak
je padel z 10 metrov visokega o-
grodja. Pri padcu si je zlomil
hrbtenico in zadobil težke no-
tranje poškodbe. Rešilna posta-
ja ga je takoj odpeljala v bol-
nišnico na operacijo. Operacija
je sicer popolnoma uspela, toda
njegovo stanje je še vedno zelo
resno.

Izletov v avtobusih ne dovolijo

Trnovo, julija 1939.—Ze lani
za spomladanski veselejem se je
iz naših krajev prijavilo večje
število oseb za skupen izlet v
Ljubljano. Prvotno nam je bilo
zagotovljeno, da bodo oblastva
dala skupni potni list, kot ga
dobe ob takih prilikah izletniki
v drugih pokrajinah. A niti la-
ni, niti letos takega dovoljenja
ni bilo mogoče izposlovati, vsak
korak je bil brezuspešen. Zatr-
jujejo tudi, da oblastva ne bodo
dala skupnega potnega lista niti
za udeležbo na kongresu Kristu-
sa Kralja, ki bo v Ljubljani so-
sednjenega. Zvedeli smo, da so se
letoanjega spomladanskega ve-
lesejma udeležili s skupnim pot-
nim listom izletniki s Tolmin-

skega, Goriskega in Idrije, ki
so prišli v Ljubljano z rednimi
potniškimi vlaki. Tako torej ve-
lja prepoved izdajanja skupnih
potnih listov samo za reško po-
krajino. Domnevamo, da so temu
krive izključno lokalne ob-
lasti. Saj je nštetno primerov,
tako v tržaški kot v reški po-
krajini — v tej brez števila —
da posamezni prosilci niso niti
po preteku šestih mesecev, do-
bili potnega lista a kvesture, ki
je edina kompetentna za izdaja-
nje le-teh. Vsak korak in vsa-
ka prošnja je zaman. Obnoviti
so morali celo denarno nakazilo
za takso in kolke potnega lista,
ki zastara po gotovem času, a
potnih listov le ni bilo. Zanimi-
vo pa je to, da so ljudje, ko so
k ustmeni prošnji dodali tudi
kak dar, jim je bil potni list do-
stavljen v štirinajstih dneh.
Brez podkupnine pri nas ne o-
praviš več ničesar!

Kaznovane mlekarice

"Piccolo" je dne 30. junija t.
l. prinesel na drugi strani celo
vrsto sodniških objav, ki jih je
goriško sodišče poslalo listu, da
jih priobči na račun mlekaric,
ki so bile kaznovane z občutni-
mi denarnimi kaznimi zaradi
slabega mleka. Kaznovane so
bile sledeče mlekarice: Ivana
Ušaj por. Turel iz Renč z 800
lirami, Makuc Ludvik iz Buko-
vice s 500, Komel Marija Kata-
rina iz Loke s 500, Humar
Franca s 1000, Spacapan Emi-
lija iz Sempasa s 500 lirami po-
gojno, Rogelja Helena iz Gori-
ce s 500 in Klanjšček Angela iz
Bukovice z 800 lirami. Pri vseh
je bil naveden kot vzrok kazni,
da so prodajale mleko, ki je
imelo premalo masti.

Iz kmetijskega življenja v Istri

Kakor znano, mora vsak kmet
izročiti del pridelanega vina dr-
žavi, da ga predela v alkohol, ki
naj služi kot nadomestilo za
bencin. To vino pa plačujejo
kmetom po izredno nizki ceni,
namreč le po 40 centezimov li-
ter. Neki revnejši kmet bi mo-
ral tako oddati 72 litra vina.
Ker ga ni mogel sam peljati na
oddajno mesto, so prišli sami po
vino in kmet je prejel ta-le ra-
čun: Za 72 litra vina, ki ste jih
nam odstopili, vam bi morali
plačati 28,30 lire. Vi pa nam
dolgujete za prevoz 42 lir. Za-
to vas pozivamo, da nam z ob-
ratno pošto nakazete diferenco
13,20 lire.

Poročilo o potopu

ruske podmornice
zanikano

Moskva, 26. jul. — Sovjetski
krogi pravijo, da še niso dobili
nobenih informacij glede potopa
ruske podmornice v bližini Mur-
manska. Vest o potopu podmor-
nice je objavil berlinski list
Voelkischer Beobachter. Mur-
mansk leži na skrajnem severno-
zapadnem koncu Rusije, v bliž-
ni meje Finske in Arktikega
morja. Berlinski list je poro-
čal, da je 34 ruskih mornarjev
utonilo, ko se je podmornica po-
topila, kar pa v Moskvi zani-
kajo.

Nemška letala nad

angleškim obrežjem

London, 26. jul. — Poveljniki
angleške letalske sile nadzirajo
obrežje, nad katerim se je v zad-
njih dneh pojavilo več nemških
bojnih letal. Poročilo o nemški
letalski invaziji je objavil stot-
nik Norman MacMillan v lon-
donskem listu Daily Mail. On so-
lednja spomladanskega ve-
lesejma udeležili s skupnim pot-
nim listom izletniki s Tolmin-

Ruska vojaka na straži ob meji med Sibirijo in Mandžurijo.

Vrtnarji med živalmi

Pred nekoliko leti so na ne-
kem vršacu v Alpah, v nepo-
sredni bližini 1927 m visokega
planinskega doma odkrili bujno
rast zelo redke vrste mahu, kar
je raziskovalce presenetilo tem
bolj, ker potrebuje ta mah za
svoje uspevanje posebnih redil-
nih tal in rase prav za prav sa-
mo na kosterh ter nesnagi. Ka-
ko je prišel mah v tej višini do
takšnih redil? Presenetljivi o-
dgovor je bil ta: potrebno mast-
no prst so bile mahu pripravile
planinske kavele! Vsak jutro so
kavke namreč priletele v bližino
planinskega doma, da bi se po-
gostile z odpadki iz njegove ku-
hinje. Ptice so odnašale kosti,
da bi jih lahko v miru ogledale,
in so jih kopile na stalnem
mestu, tako da se je tam nazad-
nje nabral velik kup ogledanih
kosti. Sčasoma je kosti prekli-
la zemlja in nekega dne je na
njej zrasel lep, redik mah. Tak-
šne usluge prirejajo živali rastli-
nam v ostalem pogostoma in ži-
vali razširjajo tudi semena. To
raznašanje semen pa opravljajo
ptice običajno seveda na zelo ne-
počten način, kajti samo tista
semena, ki jih črevesje ni mo-
glo prebaviti in ki jih telo zato
spet izloči, postanejo lahko kila-
ca nove rasti.

V prejšnjih časih se je raz-
našanje semen po pticah videlo
znatostno včasih zelo važno. V
Paragvaju, kjer je tako zvani
jerbov čaj narodna pijača, so
mislili do najnovejšega časa, da
more seme jerbe vzkliti le te-
daj, če je bilo prej v želodcu ne-
kega fazana, in resnica je, da se
trda lupina tega semena v fa-
zanovem želodcu prej razkroji
nego v zemlji, kjer vzkljuje seme
pogostoma šele po mesecih. To-
da kalitev jerbovega semena ni-
kakor ni odvisna od fazanovega
želodnega soka, poskusi so po-
kazali, da more vzkliti tudi brez
take priprave.

Da prenašajo ptice rastlinska
semena čisto le na kratke razda-
lje, je pokazal neki švedski raz-
iskovalec, ki je opazoval sicer sa-
mo ptice pevke. Ugotovil je, da
prenašajo drozgi semena jelše in
brinja kvečjemu 200 do 300 m
daleč, slavci pa včasih komaj 12
m. Zelo dobro razširjajo seme-
na borovnice gorski ščinkavci in
snežni strnad. Še boljše usluge
delajo rastlinam vodne in moč-
virne ptice, ki se na njih peru-
tih in nogah naberejo pogosto-
ma znatne množice najrazličnej-
ših semen. Tudi jerebice razna-
šajo mnogo semenja. Darwin je
nekoč z noge neke jerebice od-
strgal kepico zemlje in je našel
v njej 100 semenskih zrn, iz-
med katerih jih je potem 82
vzklilo.

Včasih pa more to raznašanje
semena po pticah povzročiti tu-
di veliko škodo. Ko je holand-
sko-indijska družba za dišave v
17. stoletju monopolizirala moš-
katne orehe in dišavne klinčke,
je dovolila pridelavo obeh rast-
lin le na določenih otokih, dru-
gače jo je strogo prepovedovala.
Ni pa računala z golobi, ki so te
oreške in klinčke zobali brez
skrbni in prenašali semena na
prepovedane otoke, kjer so vzkl-
ila seveda kakor drugod. Ker
Holanci niso vedeli ali niso
hoteli verjeti, da bi bili golobi
tega krivi, so pustili po oto-
kih, kjer so ugotavljali to neza-
konito rast in so požigali nesreč-
nim domačinom domove.

Zakaj zobje bole?

Če nam zob začne gniti, bomo
to prej ali slej sami spoznali,
ker nas bo začel boleti. Kako
bolečine nastanejo, znanstveniki
dolgo časa niso vedeli. Ugotov-
ili so, da v dentinu, sestavljeni
zob, ni živcev. Toda kjer ni živ-
cev, tam tudi ne moremo obču-
titi bolečine.

Da je živcev v zobu, je doka-
zal doktor Harold A. Otherman,
vseučiliški profesor in zdrav-
stvenik v newyorški mestni bol-
nišnici.

Zob sestoji iz dentina, izvzem-
ši majhno votlino, ki jo imenu-
jemo "nerva", in zobnega emaj-
la, ki pokriva krono in del zoba,
ki moli ob dlesni.

Dentina je prav iz takšnih
snovi kakor zobji emajl. Vrhu
tega je pa v njem tudi nekaj
organskih snovi. V teh snoveh
so razporejeni žilci, fina vla-
kenca, ki jih je proučeval dr.
Harold A. Otherman. Na pose-
ben način jih je pobarval, da jih
je lahko fotografiral.

Na sredi votline je v vlakni-
časti črti, ki jo vidimo na zob-
nih rentgenskih slikah, kakor
so ugotovili, ne samo en živec,
temveč kar cela mreža živčnih
vlakenc, ki se razpletajo med
mnogoštevilnimi drobnimi žili-
cami, ki zobu dovajajo hrano.

Od teh živcev vodijo vlaknena
po vsej zobovlini, ne pa v emajl.
Kakšno delo opravljajo ta živ-
čna vlaknena v zdravem zobu, ne
vedo čisto natanko. Menijo pa,
da je zob sestavljen iz raznih
snovi in da se te snovi kljub te-
mu, da so zelo zdi mrtve, v njem
neprestano obnavljajo.

To odkritje ima velik prakti-
čen pomen, ker šele tako lahko
zobozdravniki najdejo način,
kako bi brez bolečin zdravili zob.

Učenjaki so že našli nekaj
snovi, ki prenehanje zobobol. A
zdravnik nanje ne da dosti. Ne-
katere snovi namreč, kakor so
dokazali, kvarijo zobe, namesto
da bi jih ohranile. Nekatere
delujejo samo nekaj časa in o-
nemogočijo živca, da bi dražlja-
je prenašal v možek, kmalu pa
popuste in živce spet opravi-
svoje delo.

Veliko pozornost je zbudil ne-
ki pripomoček dr. Le Royja L.
Hartmana. Tudi dr. Otherman
je našel neko sredstvo za omr-
tvenje.

V enem in drugem pripomoč-
ku je bil timol, snov, ki nepo-
sredno deluje na živčno tkivo.
Drugi sestavni deli so v obeh
primeri služili samo zato, da so
pripravili timolu pot do živčne-
ga tkiva.

V Hartmanovem zdravilu so
bile snovi, ki so morale razto-
piti sloj masti, ki obdaja živec,
tako da je timol lahko prišel do
živčnega tkiva.

Dr. Otherman zdaj sestavlja
snov, ki bi prodira skozi zobovi-
no do živca, in tako omrtvijo cel zob.

Zobozdravniki, ki so uporab-
ljali njegovo sredstvo za omr-
tvenje, so opazili čuden pojav:
voda prepreči učinek, ko se pa
votlina spet posuši, postane zob
spet neobčutljiv.

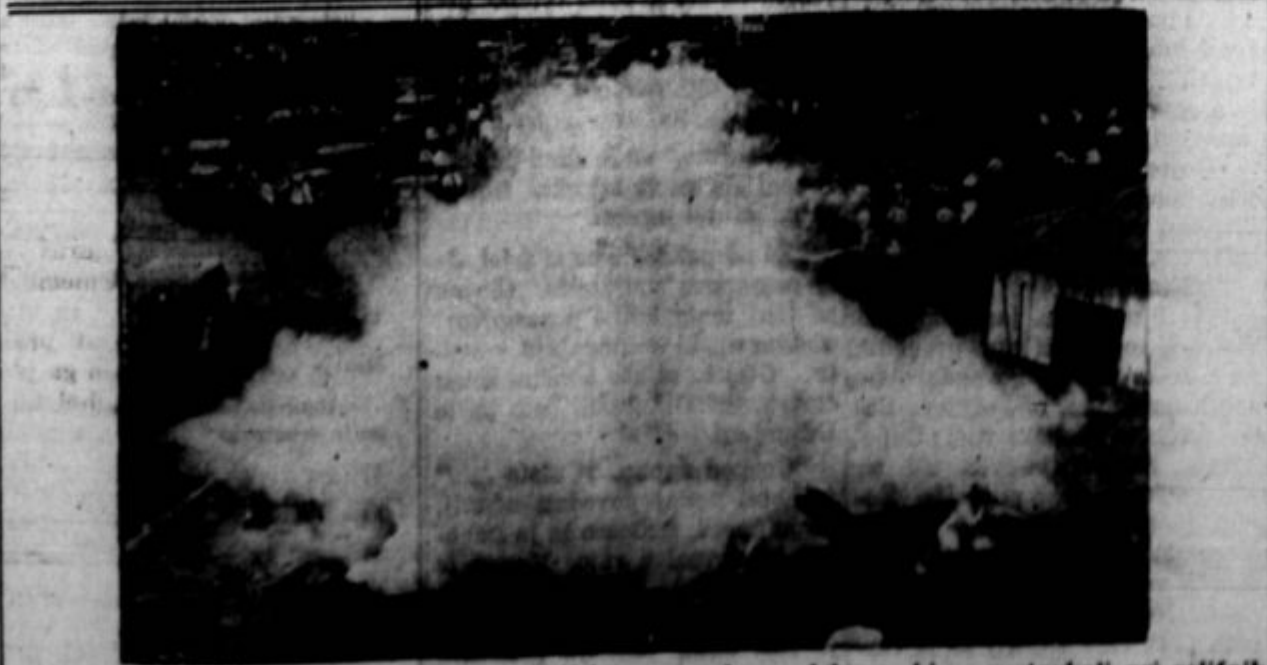
Približno pri 40% pacientov
so dognali, da ne občutijo ni-
kakršne bolečine pri zdravlje-
nju zob, zato pri njih omrtvenje
ni potrebno. Če se zob smoči s
vodo, postanejo pa popolnoma
neobčutljivi.

Izmed drugih 60% pacientov
nekateri občutijo prav znatne
bolečine, drugi pa spet zelo hu-
de že pri najmanjšem dražljaju.
Tudi za te so našli sredstva, ki
ublažijo bolečino.

Dr. Otherman je zelo dolgo
iskal sredstvo, ki bi pobarvalo
živčna vlakna in bi jih lahko fo-
tografirali z močnim mikrosko-
pom.

To sredstvo je iz raztopljenega
zlata in srebra in ga upo-
rabljajo samo v mraku, ker so
spojine obeh kovin zelo občut-
ljive za svetlobo. Z barvanjem
živcev je dr. Otherman dokazal,
da so žilci razporeni po vsem
zobu.

glasov. Slednja se je pritožila
pri delavskem odboru in pred-
ložila dokaze, da je kompanija
grozila delavcem, če se ne bodo
pri volitvah izrekli za njeno u-
nijo kot predstavnico pri poga-
janjih. Delavski odbor je zdaj
odredil nove volitve, kar unija
smatra za zmago.

Dim od plinskih bomb v zraku po policijskem napadu na delavce, ki so zastavljali pri religioznih projektih v Minneapolisu, Minn.

